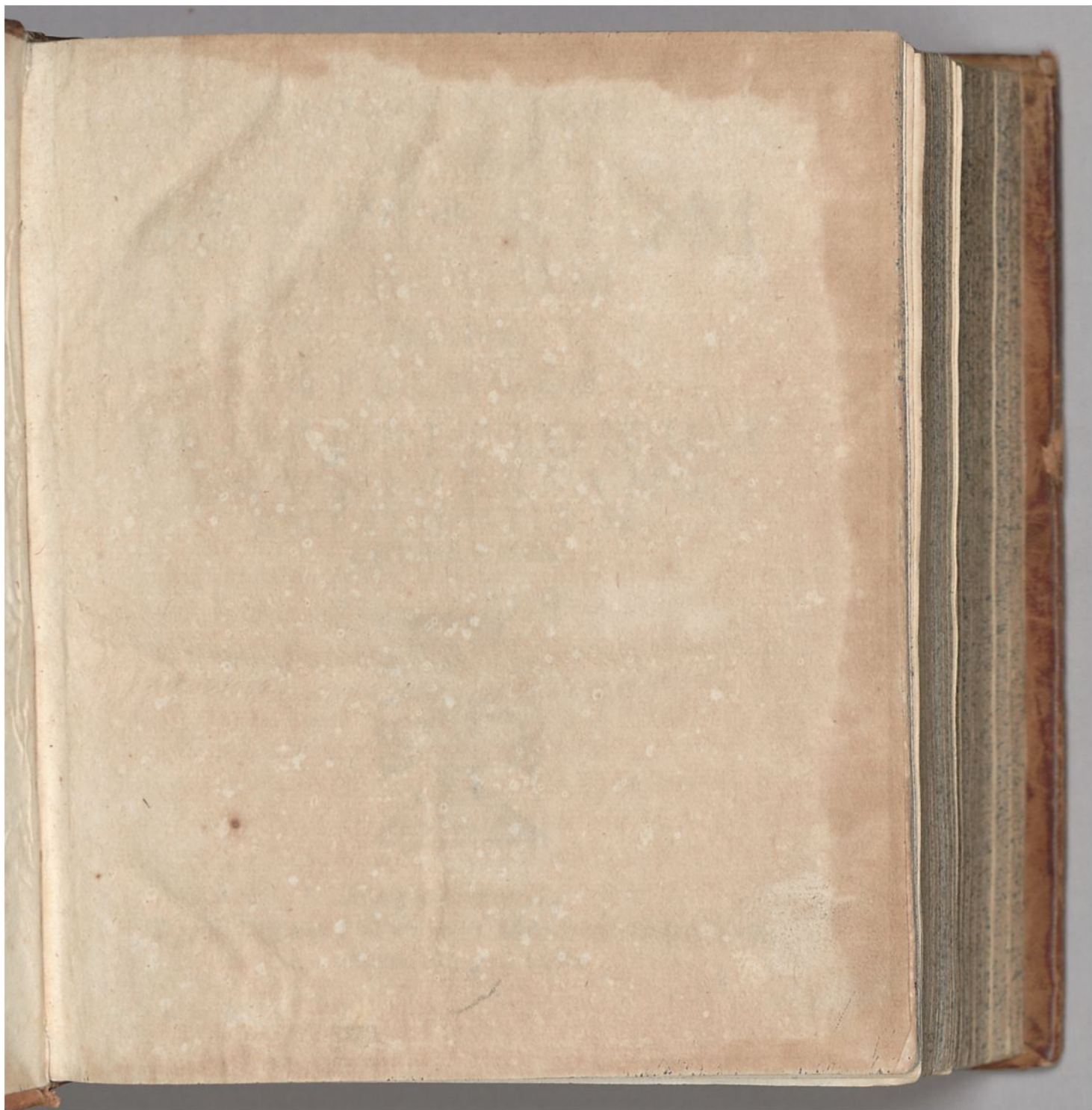

Leibn. Marg.
41

Varia ethica.

58

Q. D. R. F.
ETHICAM
CHILONIS LACEDAE-
MONII,
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DN. FRIDERICO WILHELMO,
MARCHIONE BRANDENBURGICO, ELECTORATVS
HEREDE, ET RELIQA
PRAESIDE
IO. FRANCISCO BVDDEO,
P. P.
ERVDITORVM EXAMINI
A. D. AVGVSTI A. M. DC. XCIX.
SVBMITTIT
CLAMOR IOHANNES von dem Busch/
Eques Guestphalus.

HALÆ MAGDEBURGICÆ, Literis CHR. HENCKELII, Acad. Typ.

L. D. B. V.

§. I.

Gmen claudat CHILO Lacedaemonius, sapientia praestabilis, ut A. GELLIVS * N. A. lib. I. loquitur, qui & eum vnum ex inclyto cap. III. add numero sapientum fuisse, dicit. Acce- Augustinus peritne nomen ἀπὸ τῶν χειλέων, ut La- de Ciu. Dei beones & Labieni apud Romanos a labris lib. XI. cap. & labiis, disputent Critici. Certe sosipa- XX. TER CHARISIVS ** hoc innuit, asserens ** lib. I. p. 78. diserte, chilones homines a labris im- * lib. VIII. probioribus dici. Ast obstare videtur, quod apud HERODO- circa fin. TUM, * PLUTARCHVM, ** DIODORVM SICVLVM, * aliosque, non ** in Conui- χείλων, sed χίλων dicatur. Quicquid huius sit, dignum eum o- vio VII. sa- mnino fuisse, qui sapientibus annumeretur, ex iis, quae DIODO- pientum p. RVS SICVLVS ** de eo refert, liquet. Merentur verba eius, ut 658. hic legantur, sed latine saltem, quod breuitati studemus: con- * in Excer- sentientem cum sermonibus vitam agebat, quod raro admodum repe- ptis p. 587. rias. Plerosque enim aetatis nostrae Philosophos videre est pulcher- ** 1. c. rimis quidem utentes sermonibus, moribus vero turpissimis: qui graui- tatem ac prudentiam, quam aspectu verbisque promittunt, factis suis resutant. At Chilo praeter constantem in omni vita virtutem, multa & cogitauit, & dixit praeclare, quae memoria imprimis digna sunt.

§. II. Pater CHILONIS, ut DIOGEGES LAERTIVS * tradit, fuit Da- * in Chilone. magetus. Patria, Lacedaemon. Ephori non tantum ibi gessit p. 42. munus, sed, ut idem DIOGENES auctor est, Ephoros quoque in- stituit. Quae quo pacto tum inter se, tum cum aliorum scri- ptorum testimoniis consentiant, disputant THOMAS ALDOBRAN-

A 2

DINVS

**** uterque DINVS, AEGIDIVS MENAGIVS, **** alique. Nostra haec nunc non re-
ad Diogenis ferunt. Proinde id saltem addimus, quae in patriae ciuiumque
l.c. add. suorum moribus laude digna animaduertebat CHILON, retinu-
Meursius in isse eum constanter, diligenterque in vsum suum conuertisse.
Laconicis Frugalitas, & integritas Lacedaemoniorum, prae ceteris Grae-
lib. II. cap. ciae populis tanta fuit, vt qui castigate casteque viuerent, La-
IV. conice viuere dicerentur. Cum primis patientia, malorumque
tolerantia, Lacedaemoniis propria fuit virtus, cuius si vlla gens,
isti sane singularia dederunt documenta. CHILON quousque,
in ea profecerit, deinceps demonstrabitur. Cognata autem
haut raro sunt inter se, pauca loqui, & probum esse virum. De

CHILONE DIOGENES: βραχυλόγος τε ἦν: erat in loquendo brevis.
Eamque ob rem ARISTAGORAM MILESIVM, hunc loquendi mo-
rem Chilonium appellasse, refert. Hunc vero ex gentis patriae-
que consuetudine secutum eum esse, nemo ignorat, nisi qui ne-
sciuerit, quid sit λακωνίζειν? Jam HOMERVS Menelao Lacedae-
monio breuiloquentiam affingit: παῦρα μὲν, ἀλλὰ μάλα λυ-
γέως: pauca quidem, verum plane argutissima. Sed quae apud
veteres hac de re occurrunt, collegerunt DESIDERIVS ERASMVVS

† in Chiliad. ROTERODAMENSIS, † & LVDOVICVS COELIVS RHODIGINVS. †† Ha-
Adagior. bemus ergo & hic, quod imitemur: retinendo constanter & ea,
p. 711. quae quisque in suae gentis moribus imitatione digna depre-
†† Lect. An- henderit, cetera fugiendo.

tiqu. lib. X. §. III. Ceterum vt nunc ad rem ipsam accedamus, poterat
cap. IV. quidem superuacanea videri quaestio, quo pacto docti ab in-
doctis, boni a malis, sapientes a stultis, periti ab imperitis diffe-
rant, nisi constaret praestantissimos Philosophos hanc rem te-
nuisse sollicitos. Nec immerito: cum nihil frequentius sit,
quam vt sapientiae nomine superbiat stultitia, vitiumque virtu-
tis, & ignorantia eruditionis induat speciem. Ast haec discer-
nere rite, primus ad sapientiam veram gradus est. ARISTIPPVS

† ap. Diog. † itaque interrogatus: τί νι διαφέρουσιν οἱ πεπαιδευμένοι τῶν
Laertium ἀπαιδευτῶν; quo differant periti ab imperitis? respondit: ὥσπερ οἱ
in Aristippo δεδασμασμένοι ἵπποι τῶν ἀδασμάτων: quo domiti equi ab indomitis.
p. 220. Vtique praecipuus verae sapientiae fructus est, compescere ac
domare affectus: quos qui regere, iisque imperare non didice-
runt

runt, vt equis indomitis omnino sunt comparandi, ita statim
 vel primo intuitu, se non πεπαιδευμένους, sed ἀπαιδευτους esse,
 demonstrant. ARISTOTELES †† idem interrogatus, quo scilicet †ap. Diog.
 periti differant ab imperitis? respondit: ὅσω οἱ ζῶντες τῶν τεθνη- Laert. in
 κόντων: quo viuentes a mortuis. Nec istud male. Mortui sunt, qui Aristotele
 tantum sibi viuunt, quod faciunt οἱ ἀπαιδευτοί. Vt enim mor- P. 279.
 tuus nec mouetur, nec sentit, nec aliquid concupiscit: ita quo-
 que οἱ ἀπαιδευτοί cupiditatibus obruti ad praeclaras actiones
 atque virtutem plane languescunt, nec virtutis pulchritudi-
 nem ac suauitatem sentiunt, multo minus eam concupiscunt.
 Sed CHILONI quoque nostro eadem proposita fuit quaestio:
 τίνι διαφέρειν οἱ πεπαιδευμένοι τῶν ἀπαιδευτών; ad quam
 ille respondit: ἐλπίσιν ἀγαθαῖς, bona spe. Nimirum, τῶν
 πεπαιδευμένων spem bonam esse innuit: qua desti-
 tuantur οἱ ἀπαιδευτοί. Num recte? forte dubitari posset.
 Certe leuis ac imprudentis hominis est, temere sperare, aut
 spe vana se lactare. Hinc & ARISTOTELES † interrogatus, quid †ap. Dioge-
 sit spes? respondit: ἐγρηγόρεος ἐνύπνιον: vigilantis insomnium. nem Laer-
 Quapropter & adolescentum, muliercularumque hoc pro- um p. 278.
 prium dicitur, spes prolixas sibi fingere, iisque animum ob-
 lectare. Quod si quis eo haec interpretari velit, de iis, qui-
 buscum nobis intercedunt varia commercia, siquidem satis
 nobis cogniti non sint, meliora tamen semper speranda esse,
 ne id quidem videtur viro sapiente satis dignum esse. Namque
 notum est illud, quod ΒΙΑΝΤΙΑ quibusdam tribuitur: οἱ πλεῖ-
 στοὶ κακοὶ: plurimi sunt mali. Vtique & natura hominum per se
 labe infecta, & quotidiana cum improbis commercia, quibus
 plerique ceu gurgite quodam abripiuntur, & ad praua alliciun-
 tur, vix sperare quenquam sinunt, bonos esse, quibuscum res
 nobis est, nisi per certa documenta cogniti nobis sint atque
 probati. Quae licet ita se habeant, alio tamen sensu compro-
 bari omnino hoc CHILONIS dictum posse, arbitror. Namque
 primo quotidiana experientia constat, verum esse illud SOCRA-
 TIS apud STOBAEVM: †† αἱ πονηραὶ ἐλπίδες, ὥσπερ οἱ κακοὶ ὁδη- †† Serm.
 γοί, ἐπὶ τὰ ἀμαρτήματα ἄγασσι: spes malae, sicut malus dux ad CIX.
 peccata ducunt. Forte & hoc sibi voluit CHILON, spe bona dif-
 ferre

ferre peritos ac imperitos. quod illi etiam si cum rebus aduersis sit colluctandum, animum tamen non abjiciant, vicissitudines rerum humanarum edocti, probeque intelligentes, laetiora sibi affulgere aliquando posse, postquam tristiora transferint: hi contra, ignari eorum, quae quotidie eueniunt, cum ingrunt aduersae fortunae tempestates, animo concidunt, speque destituti nihil habeant, quo se confirmant ac erigant. Ea sane rerum humanarum est indoles, ut nec sperandum temere quidquam sit, nec desperandum. Namque & stantes plana praecipitant, & praecipitia interdum cadentes deponunt.

§. IV. Ast non sufficit nosse, quodnam inter bonos & malos discrimen intercedat: nisi eo omnes ingenii conferamus vires, ut in illorum numero nos quoque simus. Quod ut assequamur, commendat nobis CHILO nobile illud: *γνῶθι σεαυτὸν: nosce te ipsum*. Non nescio, diuersas de primo hujus oraculi auctore esse sententias: alii enim PHEMONOES, alii PHANOTHEAE, quidam THALETIS, nonnulli BIAN TIS hoc esse affirmant.

† *Lib. VII.* Nos CHILONI tribuimus, tum aliorum, tum maxime PLINII, †
Hist. Nat. auctoritate adducti. Hic enim tria CHILONIS dicta Delphis in
Cap. XXXII. Apollinis templo fuisse testatur: *nosse se quemque: & nihil nimium*

† *S. XVI.* cupere: comitemque aeris alieni atque litis esse miseriam. Quam autem necessarium sit, se ipsum nosse, quamque difficile, jam diximus, cum de THALETE exponeremus. † Nunc qua demum ratione notitia sui ipsius comparata esse debeat, paucis indicabimus.

† *in Philebo* Primo itaque recte PLATO † docet, *triplicem esse sui*
p. 175. *ignorantiam, in opibus, in corpore, in animo.* Huic & triplex sui ipsius respondet notitia. Opes, quorsum & honores & omnia externa, quae nos circumstant, referenda, considerandae sunt, ut quam instabiles, quam fluxae sint, quam plane in nostra non positae potestate, intelligamus. Inde enim facile adducemur, ne iis, quae nostra non sunt superbiamus, sed eo haec conferamus, quo conferenda sunt, ad aliorum scilicet cum primis salutem ac felicitatem promouendam. Sed corpus quoque considerandum: ut intelligamus, ejus quoque forma ac dignitate hominem brutis esse quodammodo praestantiorum: ast

idem

idem quoque esse imbecillum, fragile, nudam, suapte natura inermem, alienae opis indigens, ad omnem fortunae contumeliam projectum, *ut SENeca* ¶¶ loquitur. Quin ab eo esse hominem nihil aliud, quam lucernam in vento positam, quae est *PLINII* ¶ *ad Martianum* *Cap.* sententia. Sed cum primis noscendus est animus. Recte *CICERO* ¶¶ *Est quidem illud vel maximum, animo ipso animum videre: ¶ Hist. Nat. lib. VIII. Cap. VII. ¶ lib. I. Quæst. Tuscul. Cap. XXII.* ¶¶ *Est nimirum hanc habet vim præceptum Apollinis, quo monet ut se quisque noscat. Non enim credo, id præcipit, ut membra nostra aut statura, figuramue noscamus: neque nos corpora sumus: neque ego tibi ¶ lib. I. Quæst. Tuscul. Cap. XXII.* dicens hoc corpori tuo dico. Cum igitur nosce te dicit, hoc dicit, nosce animum tuum. Nam corpus quidem quasi vas est aut aliquod animi receptaculum. Ab animo tuo quicquid agitur, id agitur a te. Hunc igitur nosse, nisi diuinum esset, non esset hoc acrioris cuiusdam animi præceptum, sic ut tributum DEO sit: hoc est, se ipsum posse cognoscere. Ast hic demum, velut oceanus quidam vastissimus ac mare profundissimum se aperit, quod exauriri a nullo mortalium potest. Quis recessus illos intimos mentis, illam infinitam cupiditatum haud raro inter se pugnantium multitudinem, labem istam tam alte insitam, omnesque mentis & facultates, & vitia, eorumque fontem, ita, ut decet, explorare aut perferutari potest? Sed edifferant, enumerentur, quae hic indaganda sunt, alii. Nos pauca saltem addimus monita, quae nisi obseruentur, frustra erit, qui sui ipsius notitiam, ejusque fructum sibi pollicetur. Primum illud est: non subsistendum intra universalia ista, quae Philosophi de homine eiusque natura ac vitis præcipiunt: sed descendere quisque ad se ipsum debet, suamque indolem, sua vitia explorare ac sedulo considerare. Atque tum in eo ita versandum, ut omnes præjudicatae faceffere jubeantur opiniones, nec homo sibi ipsi vllò modo blandiatur. Namque hic locum maxime habet, quod idem *CHILO* pronuntiavit: *Φυλάττειν ἑαυτὸν, cauendum a se ipso.* Deinde cum homini nonnulla se offerunt ex quibus praestantia ejus prae aliis rebus creatis, quaedam autem, ex quibus miseria ejus atque summa calamitas elucescit: illis ita inhaerendum non est ut forte ad nostri admirationem ac amorem inde concitemur: quin potius ita ea considerata sunt, ut inde im-

impellamur ad sollicitudinem ac circumspeditionem, ne quid committamus, quo ista nobilitate ac praesentia nos reddamus indignos. Nec his contra ita insistendum, ut spem ex miseriis eluctandi amittamus, aut animum abiciamus: quin potius opera danda, ut tanto acriori desiderio inflammemur ad veram animi pulchritudinem consequendam, quanto major ejus per naturam est foeditas. Denique omnis intermittenda est cum aliis hominibus comparatio, aut cautissime instituenda, ne forte alios nobis peiores aut deteriores credentes nobis placere, nobisque favere incipiamus, quae certissima est ad perniciem via. Sed pluribus hoc argumentum prosequuntur, ut nunc veteres taceam, ex recentioribus

*in libello: IO. GERHARDVS VOSSIVS, * CHARRON, ** ABBADIE, * LAMI *
de cognitio- aliique.

ne sui.

§. V. Qui autem per sui ipsius notitiam eo perductus est, ut animum moresque emendaret, illi in eo strenue elaborandum est, ut affectus rite compescat coercetue. Hinc & CHILONOSTER: θυμὸς κατὰ τὴν: superandam iracundiam. Splendide iram apud CICERONEM, * comendant Peripatetici: eam eodem fortitudinis esse multoque & in hostem, & in improbum ciuem, vehementiores esse iratorum impetus: itemque: virum non videri, qui irasci nequeat: & quae sunt id genus alia. Magis tamen placent, quae SENECA, †† ad foeditatem irae demonstrandam differit. Licet enim omnem iram non damnauerim si modum non excedat, quanquam grauissimas afferant rationes, qui omnem iram in vitio positam contendunt: id tamen certum, ut nunquam vel non temere quenquam poenituit, quod ira commotus non fuerit, ita saepissime contra homines, quod ira se abripi passi sint, poenituisse. Nunquam facilius, quam in ira nunquam periculosior excessus. Quo pacto itaque huic rei obuiam ire queas, nemo forte ex Philosophis I. Cap. I. & rectius te docebit SENECA.

alibi passim.

§. VI. Quod de DEO aliquando pronunciauit CHILON, ad sententiam sanctissimorum hominum, in diuinis literis expressam, proxime accedit. Ab AESOPO enim interrogatus: quidnam faceret Iupiter, siue DEVS? respondit: τὰ μὲν ὑψηλὰ ταπεινᾷ τὰ δὲ ταπεινὰ ὑψηλῶν: excelsa humiliat, & humilia extollit.

Sic

Sic legimus in cantico Mariae: † *deturbat potentes de foliis, humiles † Luc. I. 28*

extollit. Certe diuinæ prouidentiae hoc opus longe praeclarissimum est, quod merito submissa veneratione mortales prosequuntur. Sed immorari hisce diu non licet. Superstitioni autem fauere CHILON videtur, dum ait: *μαντικὴν μὴ ἐχθαίρειν, diuinationem non execrandam.* Certe inter characteres hominis superstitioni dediti, hoc quoque refert THEOPHRASTVS: †† *Καὶ ὁ* †† in *Chal-*
ταν ἐνύπνιον ἰδὼν πορεύεσθαι πρὸς τὰς ὄνειροκρίτας, πρὸς τὰς μάν- *ra* *cteribus*
ταις, πρὸς τὰς ὀνειροσκόπους &c: insomnium porro si viderit, perge- *Ethicis*
re ille ad somniorum interpretes, ad diuinos, ad augures, sciscitatu- *p. 48.*
rus, cui deo, cui deae vota sint facienda. Excusabitur tamen ut-

cunque CHILON, si nobiscum reputemus, diuinatorias artes olim inter Philosophiae partes haut vltimum occupasse locum. Certe apud Chaldaeos pariter ac Persas non tantum in pretio eas fuisse, sed magnam Sapientiae ac Philosophiae partem constituisse, ex veterum monumentis docet THOMAS STANLEIVS: †† in *Histo-*
Nec omnes aequae sine discrimine rejecerim, modo superstitione *ria Philoso-*
abst, cum multa quotidie rerum futurarum deprehendamus *phiae Orien-*
indicia atque signa: quorum vim si quis cognitam ac perspecta *talis lib. I.*
habeat, eum de futuris quibusdam euentibus pronuntiare pos- *Secl. II. Cap.*
se, dubio caret. Sed cum hic & superstitione, & vanitas, nun- *XXIII. it.*
quam non se misceant, circumspectione opus est, ne animus *lib. II. Cap:*
hisce capiatur. Exemplum praeiuit omnibus M. AVRELIUS AN- *VII.*
TONINVS, †† qui a Diogneto se didicisse profitetur, τὸ ἀκενόσπε- †† *de se ipso*
δον, καὶ τὸ ἀπιστητικὸν τοῖς ὑπὸ τῶν τετρατευομένων, καὶ γοήτων περὶ ἐπω- *ad se ipsum*
δῶν καὶ περὶ δαιμόνων ἀποκομπῆς, καὶ τῶν τοιούτων λεγομένοις: ne rebus *lib. I. §. 71.*
inanibus studium impenderet, neue eis fidem adhiberet, quae a praec-
stigiatoribus, magisque, de incantationibus atque Daemonibus auer-
runcandis, aliisque ejusmodi imposturis, dicuntur.

§. VII. Quae ceteroquin CHILONIS de futurorum cognitione fuerit sententia, ex hoc ejus effato liquet. Namque, auctore DIOGENE, dicere solitus fuit: *Πρόνοιαν περὶ ἑμέλλοντος λογισμῷ καταληπτὴν, εἶναι ἀνδρὸς ἀρετὴν: futurorum prouidentiam, quae ratione comprehendi possit, virtutem viri esse.* In laude ponit futurorum notitiam, non quamuis, sed *λογισμῷ καταληπτὴν*, quae ratione comprehendi possit. Nec immerito. Est enim talis prouidentia futurorum, prudentiae fructus maximus, ac sum-

B mus

mus veluti gradus. Sed nolo repetere, quae alibi jam ea de re exposita sunt. Sed & alia ejus effata: μή ἐπιθυμῶν ἀδυνάτων, non appetenda, quae fieri non possunt, item: δαμνὺν πῶς, quam turpe lucrum eligendum: nam id semel tantum dolori esse, hoc semper: eandem ob causam praetermittimus. At quae de patientia sedulo diligenterque inculcauit, suo jure a nobis exigunt, ut paulo accuratius a nobis edisserantur. Indignanti enim fratri, quod Ephorus ipse non fieret, cum ille fuisset, respondit: ἐγὼ μὲν γὰρ ἐπίσταμαι ἀδικεῖν, σὺ δὲ οὐκ. Ego pati injurias scio, non tu. Interrogatus quoque, quid difficile esset? respondit: τὸ τὰ ἀπόρητα σιωπῆσαι, καὶ σχολὴν εὖ διαθέσθαι, καὶ ἀδικέμενον δύνασθαι φέρειν: ardua reticere, & otium recte dispensare, iniuriasque tolerare posse. Et rursus inter effata eius hoc quoque celebratur: ἰσχυρὸν ὄντα, πρᾶον εἶναι, ὥπως οἱ πλησίον αἰδῶνται μᾶλλον ἢ φοβῶνται. Fortem mansuetum esse oportere, ut proximi non tam metuant, quam reuerentur. Certe hoc ipso demonstrat, se a gentis suae nequam descivisse disciplina. Namque Lacedaemonii injuriarum patientiam profitebantur, imo & eas pati posse, precibus a deo postulabant. In quo eos nequam ratio fugit. Certe qui molesta quaevis ipsasque injurias perferre didicit, magnum hoc ipso sibi ad quasvis virtutes comparavit adiumentum. Hinc non defunt, qui patientiam virtutem omnium, impatientiam, ac intolerantiam, omnium vitiorum matrem dicunt. EPICTETUS solitus est dicere, ut EX FAVORINI relatione narrat GELLIVS: * duo esse vitia multo omnium gravissima ac teterrima, intolerantiam ac incontinentiam: itaque futurum pleraque impeccabilem, vitamque viteturum tranquillissimam, qui haec duo verba cordi habeat, eaque sibi imperanda curet: ἀνέχεσθαι καὶ ἀπέχεσθαι, sustine & abstinere. Eadem est sententia TERTULLIANI: ** ut compendio dictum sit, omne peccatum impatientiae ascribendum. Malum impatientia est boni. Nemo impudicus non impatiens pudicitiae, & improbus probitatis, & inquietus quietis: ut malus unusquisque fiat, bonus perseverare non poterit. Atque haec facile, nisi fallor, omnium consensum impetrabunt. At quod idem CHILON, responso, quo fratris ambitionem coercuit, docuit, patientiam praecipuam imperantium esse virtutem, nescio an aequae facile apud omnes fidem sit inventurum. Non tamen de eo dubitabunt, quibus perspectum est, quid sit imperare? Proinde & in diuinis literis hoc nomine praedicatur patientia

* N. A. lib.
XVII. Cap.
XIX.

** de Patientia Cap.
V. add. Cap.
XV.

ria MOSIS, *qua molestias omnes ex rerum administratione in gente Israëlita *Num. XII. 2. sibi oblatas, deuorabat. Nec imperantium tantum, sed aulicorum quoque praecipua haec est virtus. Quod ille innuebat, qui interrogatus, qua demum ratione in aula consenuisset? respondit: *injurias accipiendo, & gratias agendo.* Sed demonstratum hoc iam aliis ** est copiose, vt plura addere, necesse non sit. ** vid. *Auctor*

§. VIII. Quae de officiis erga alios praecepit, vnico nunc complectemur fasce: *aulici Inculpato in linguam Latinam versut ab Abrahamo* μή κακολογῆν, inquit, τῶς πλησίον, εἰ δὲ μή, ἀκῶσεσθαι ἐφ' οἷς *Marconneto Part. I. Cap. XXXVII.* λυπήσεσθαι: proximo non maledicendum, alioqui audituros, quae dolores afferant. Itemque: μή ἀπειλεῖν μηδενί, γυναικῶδες γὰρ: nemini intentandas minas: esse enim muliebre. γῆρας τιμᾶν: senectutem honorandam. Atque hoc quidem, quod ultimo loco posuimus, gentium omnium comprobatum est. moribus, videturque cum ceteris naturae legibus pari ambulare passu. Enimuero, licet natura omnes sint aequales, ratio tamen dicitur, vt illis, qui aliis sunt praestantiores, prout ceterorum statuum, quibus naturalis ista aequalitas temperatur, ac circumscribitur, ratio permittit, reuerentiam exhibeamus, nostramque erga illos demonstremus venerationem. Senes autem cum ob multiplicem experientiam & rerum usum, indeque enatam sapientiam, iuuenibus sapientiores censeantur, patet quod ab iis hanc venerationem iure quodam exigant. Errant autem turpiter, primo, si tum quoque eam sibi deberi putant, cum nulla re, quam canities insignes, ipsis iuuenibus quoque imprudentiores sunt: deinde cum loco venerationis, obsequium exigunt, aut quoties de veritatis inquisitione agitur, ad errores defendendos pro rationum momentis, suam auctoritatem, suamque senectutem opponunt.

§. IX. Nec erga viuos tantum, sed erga mortuos quoque certa obseruanda sunt officia. Τὸν τεθνηκότα, inquit, CHILO, μή κακολογῆν: mortuo non maledicendum. Fuit & hac de re lex SOLODIS, quam laudat PLVTARCHVS: * *in Solone p. 82.* ἐπαινέται δὲ ἑσθλῶνος καὶ ὁ καλῶν νόμος τὸ τεθνηκότα κακῶς ἀγορεύειν. Καὶ γὰρ ὅστιον τῶς μεθυστάτας, ἱερῶς νομίζειν, καὶ δίκαιον ἀπέχεσθαι τῶ ἐχθρῷ ὑπαρχόντων, καὶ πολιτικῶν ἀφαιρῆναι τὸ ἐχθρῶς τὸ αἰδίων. Commendatur item lex Solonis, quae maledicta vetat in defunctos congerere. Est enim pium putare eos, qui decesserunt sanctos: abstinere ab iis, qui non adsunt, iustum: & civile, odii tollere aeternitatem. Tres adfert causas PLVTARCHVS, quae suadeant, quin jubeant mortuos nullis laceessere maledictis. Quae licet omnino probent id, cujus gratia afferuntur, solent tamen singulis subinde certi errores admixti esse, a quibus vir prudens sedulo sibi cauer. Pium est putare sanctos vel beatos, qui decesserunt: aut si impuri atque profani fuerint per omnem vitam, eos beatos praedicare, si non impium, certe ineptum est. Eo tamen hanc sententiam a vulgo trahi videas, vt magno scelere se obstringere putent, qui non sine discrimine quosvis defunctos pro beatis reputare velint. Deinde iustum quoque est abstinere ab iis, qui non adsunt: sed magis iustum, nec praesentes laedere. Putant plerique magnanimitatis hoc esse documentum certissimum, illis nocere nolle, qui nobis nocere nequeunt. Nec id plane diffiteor. Aut later hic quaedam ambitio: cum ideo saltem parum decorum existiment, eos, qui se defendere nequeunt, laedere, quod hoc parum sit honorificum. Haud obscure id intelligitur, si quae alii in medium afferunt, vt probent, mortuis non esse maledi-

cen

*Orat. XXXI. cendum, nobiscum expendamus. Athenienses, inquit LYSIAS, *iudicabant, frequae est in nuorum quidem virorum esse, bibentes inimicos sibi sibi vero dissidentium esse, laudem bello in mortuorum corporibus suam magnanimitatem declarare solle. Damnantur ergo eos, qui hoc crimen admittebant, non tam, quod iniustum putarent, odii sui siue erga viuentes, siue erga mortuos dare significationem, quam quod nullam afferret gloriam, pugnare cum mortuis. Sic & PLATO: * Annon illiberale tium Atheni- quiddam, cogitationisque auarise, muliebris, ac bilis esse videtur, cadaver exspoliare, enses ferunt. hostemque putare mortui corpus, cum aduersarius ipse, enolauit, eo, quod pugnat, p. 493. relicto? Quam vero vltimo loco affert rationem PLUTARCHVS, optima quidem esse videtur: maledicendum non esse ideo mortuis, quod ciuile videatur o- * lib. V. de Re- diu tollere aeternitatem. Rursus tamen & hic error vulgi, latere videtur, ac si publi. p. 862. non sit nefas, viuentes odio prosequi, modo mortuis non sumus infensi: cum tamen aequae execrabile sit odium, quo viuentes, quam quo mortuos prosequimur. Nec enim ideo nefas est maledicere mortuis, quia forte hoc sentiant, cum si inde res aestimetur, longe majus crimen foret, viuentes odisse, sed quia omne odium, omnis maledictio lege est prohibita. Recte SOPHOCLES: ** Non hunc

**in Aiace

Flagell. 6. 366.

(mortuum) sed diuinas leges violas: neque iustum est mortuum laedere virum praestantem, ne si quidem ei infensus sis.

§. X. Nec praetermittenda nobis sunt, quae de amicorum officiis praecipit CHILON: Promptius, inquit, ad aduersos casus amicorum, quam ad secundos successus accurrendum. Certe in aduersis rectius explorari amici animum, quam in rebus secundis, quibus per se perspicit, omniumque etiam in ore positum est. Ast an iudex amicitiae quoque habere rationem queat, siue an dentur casus pro amico? ut vocari solent, jam olim disputatum fuit, De CHILONE haec refert DIOGENES: aiunt, illum, cum iam esset vetulus, dixisse aliquando, sibi non esse conscium in tota vita praeter rationem quidquam egisse, vna tamen re se modice moueri, quod cum semel illi inter amicos iudicandum esset, neque contra ius aliquid agere vellet, persuaferit amico, a se provocaret, & sic nimirum utrumque, legem & amicum seruaret. Putauit namque nulla amicitiae habita ratione, iuxta legis praesciptum sententiam sibi fuisse ferendam: quod dum intermisit, tale quid se commisisse sibi visus est, cuius postea merito eum poenitentia subiret. Atque id quidem est, quod CICERO * docet: At neque contra rempublicam, neque contra iniurandum ac fidem, amici sui causa vir bonus faciet, ne si iudex quidem erit de ipso amico. Ponit enim personam amici, cum induit iudicis.

*de Officiis

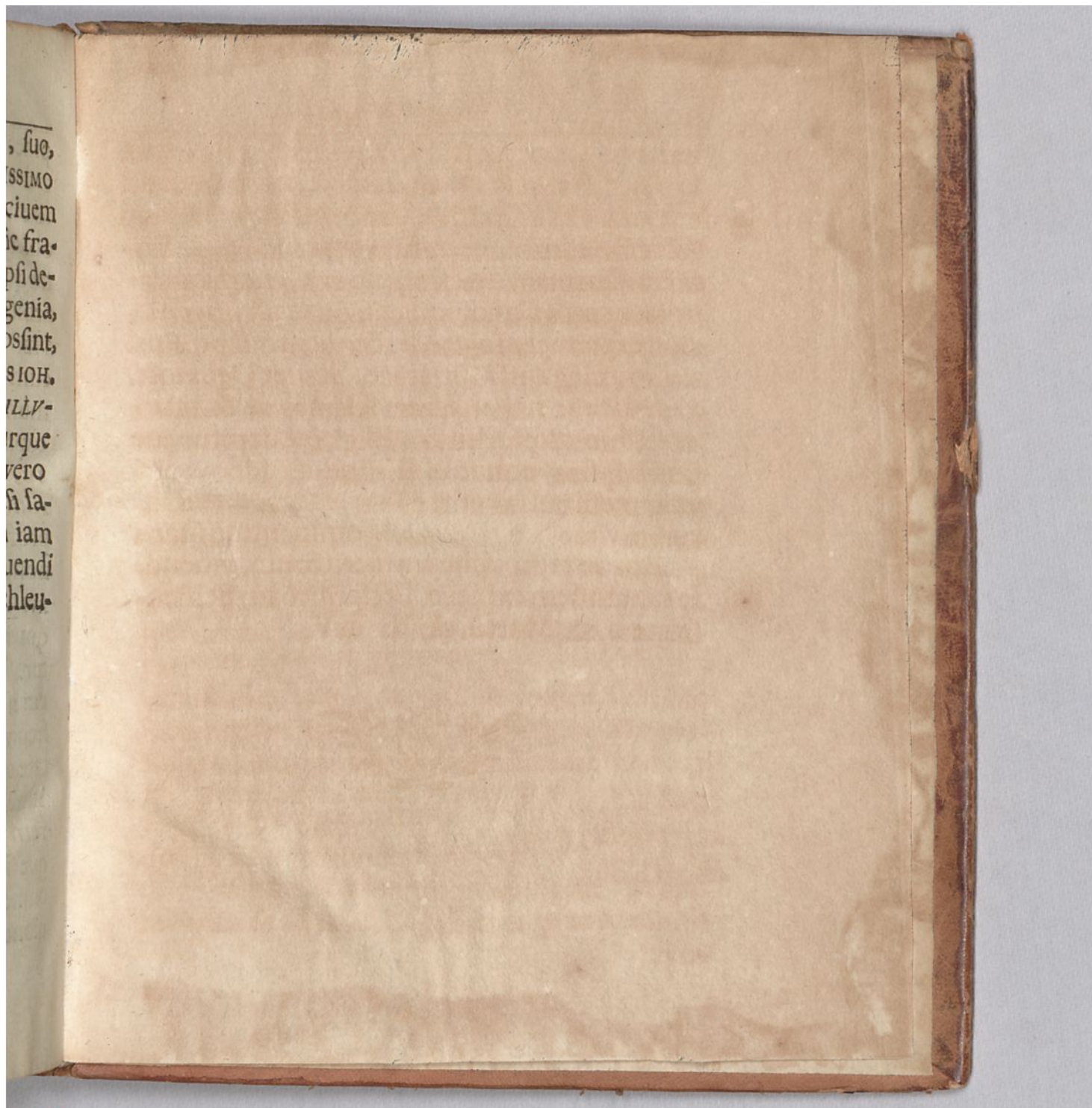
lib. III. Cap.

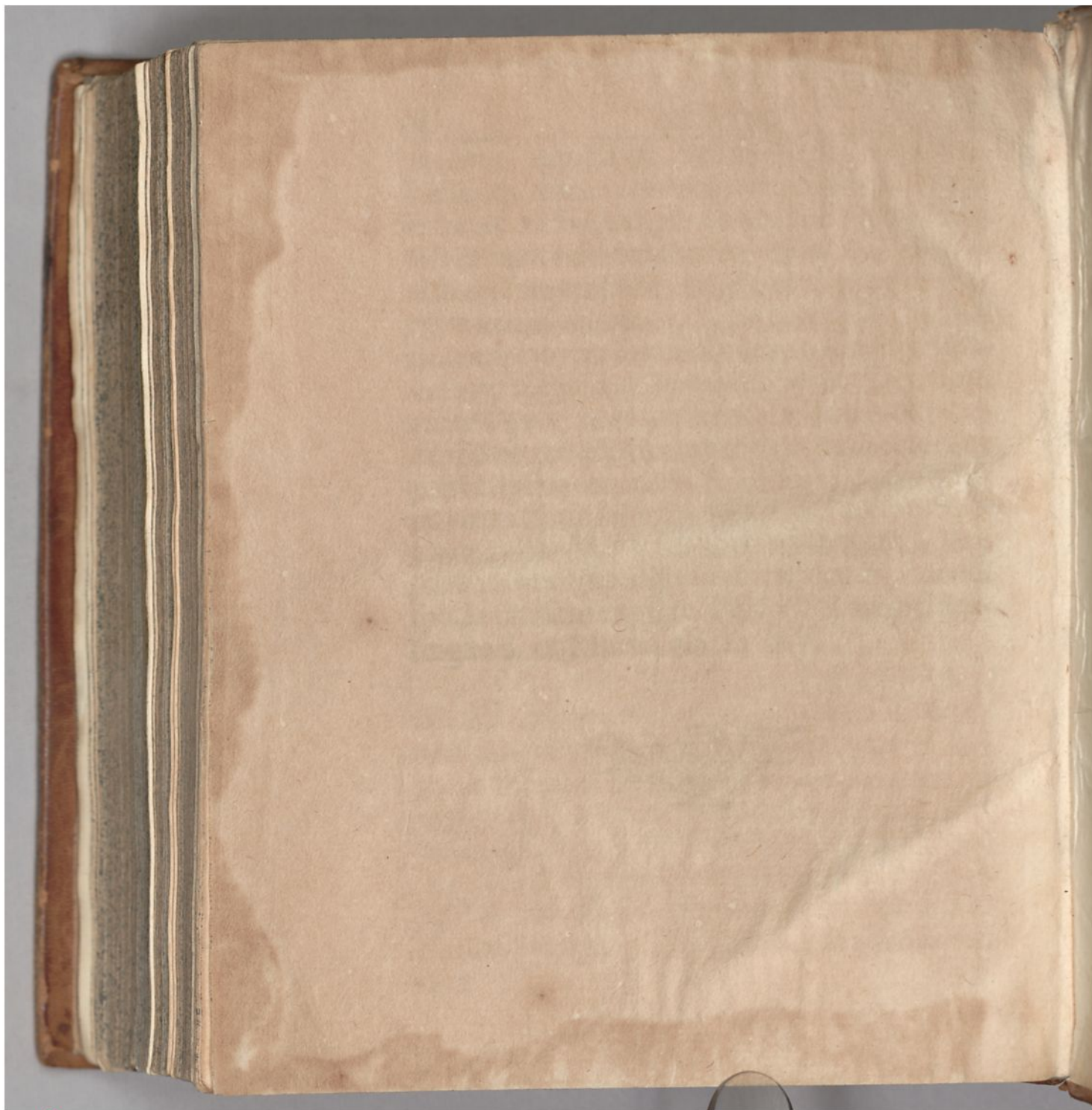
XV. add. Ra-

chelius ad h. l.

p. 457.

§. XI. Instituti nostri ratio postulat, ut cetera CHILONIS effata, vel tribus saltem attingamus verbis. De sermonis usu haec prolocutus est: Lingua semper quidem, sed in conuiuio praesertim continenda. Linguam mente celeriore esse, non permittendum. De ciuium officiis ita docet: obtemperandum legibus. Quietem admandam. De eorum, qui in statu oeconomico viuunt, officiis, hoc eius monitum extat: descendum domui suae rite praesse. Vxorem apparatu modico ducendam. Ad decorum haec pertinent: In via non festinandum. Inter loquendum non agendam manum: esse enim haec discordium. Ex decoro autem animi characteres haud raro capiuntur, CHILON porro docuit, ex diuitiarum administratione quam rectissime cuiusque animum atque mores cognoscere. Lapideis, inquit, cotibus aurum examinari, auro autem bonorum maioremque hominum mentem cuiusmodi sit, comprehendi.

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: Lebn. Marg. 41, Stück 59:ZEN Lebn. Marg. 41, [18] - -

6832

35
GWL B Hannover
036 855 901

IV 5 A
40
685

